

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії

Протокол № 6 від 12.01.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ФІЛОСОФІЯ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	076 «Підприємництво та торгівля»
Освітній рівень	Перший (бакалаврський) рівень
Освітня програма	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробники:

к.політ.н., доц.
д.філос.н., проф.;
к.філос.н., доц.

Дмитро КОРОТКОВ
Олег КУЗЬ
Ніна КОННОВА

Завідувач кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії

Олег КУЗЬ

Гарант програми

Аліна ЛИТВИНЕНКО

Харків
2024

ВСТУП

«Філософія» є обов'язковою навчальною дисципліною циклу загальної підготовки спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля першого (бакалаврського) рівня.

Актуальність вивчення дисципліни «Філософія» обумовлена необхідністю оволодіння основами загальної духовної культури, перш за все, – культури мислення, та формування сучасного наукового світогляду.

Об'єктом навчальної дисципліни є найбільш загальні характеристики та фундаментальні принципи буття, існування культури та суспільства.

Предмет навчальної дисципліни – відносини людини і світу, специфіка буття людини; сутність, форми та структура знання / пізнання.

Мета навчальної дисципліни – формування і розвиток у здобувачів вищої освіти особистісних якостей та формування загальнокультурних компетенцій у вигляді системи світоглядних знань про буття людини, суспільства, природи.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- формування частини загальних компетентностей на підставі узагальнення вже набутих знань здобувачів;
- ознайомлення зі специфікою філософсько-світоглядного освоєння дійсності та формування на цій основі цілісної наукової картини світу;
- формування навичок критичного мислення та їх застосування до аналізу суспільства та його підсистем;
- навчання навичкам самостійного пошуку, оброблення та аналізу інформації;
- усвідомлення цінностей громадянського суспільства та необхідності його сталого розвитку.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
PH1	ЗК1, СК1
PH2	ЗК2, СК2
PH10	ЗК12, СК7

де, ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової

діяльності

СК2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

РН 1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

РН 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

РН 10. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально на основі етичних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософія як універсальне знання. Історія філософії

Тема 1. Філософія як універсальний тип знань

1.1. Природа філософського знання. Основні функції філософії.

Специфіка філософського знання. Предмет філософії. Основні функції та методи філософії.

1.2. Філософія та світогляд. Типи світогляду.

Філософія як теоретичне ядро світоглядного знання. Світогляд. Структура і функції світогляду. Типи світогляду (міфологічний, релігійний, науковий, філософський).

1.3. Структура філософського знання.

Соціально-історичні та духовні умови виникнення та розвитку філософії. Диференціація філософського знання. Основні філософські напрями, школи, дисципліни. Історія філософії – періодизація та основні ознаки діалогу концепцій на різних етапах розвитку духовної культури, цивілізації, суспільства.

Тема 2. Стародавня філософія

2.1. Давньоіндійська і давньокитайська філософія.

Значення філософії Стародавнього Сходу щодо розвитку світової філософії. Філософія Стародавньої Індії. Філософія Стародавнього Китаю.

2.2. Давньогрецька натурфілософія.

Значення античної філософії для західноєвропейської та світової культури. Періодизація античної філософії. Натурфілософія. Проблема першоелементу.

2.3. Класична філософія Сократа, Платона, Арістотеля.

Сократ і софісти: звернення до людини, пошуки абсолютного та відносне знання. Філософська система Платона. Енциклопедична філософська система Арістотеля.

Тема 3. Філософія епохи Середньовіччя та Відродження

3.1. Становлення та розвиток філософії середньовіччя.

Загальна характеристика середньовічної філософії. Вплив християнства на середньовічну філософію. Співвідношення віри та розуму в середньовічній філософії. Патристика (А. Аврелій) і схоластика (Т. Аквінський). Реалізм та номіналізм.

3.2. Антропоцентризм і гуманізм філософії епохи Відродження.

Особливості філософії епохи Відродження. Вплив розвитку мистецтв (живопису, літератури), математики, механіки на уявлення про Всесвіт та творчу природу людини. Натурфілософія М. Кузанського, Дж. Бруно, Г. Галілея.

3.3. Соціальна філософія епохи Відродження.

Образ володаря у М. Макіавеллі. Пошуки ідеального суспільства (Т. Мор, Т. Кампанелла).

Тема 4. Філософія Нового часу

4.1. Розвиток науки та філософська картина світу у XVI – XVII ст.

Філософія Нового часу: розвиток математики та природничих наук. Віра у розум та суспільний прогрес.

4.2. Емпіризм і раціоналізм.

Гносеологія (суб'єкт та об'єкт пізнання). Індуктивний та дедуктивний методи пізнання. Емпіризм (Ф. Бекон, Д. Локк, Д. Юм). «Привиди свідомості» Ф. Бекона. Раціоналізм (Р. Декарт, Г. Лейбніц, Б. Спіноза). «Cogito ergo sum» та вчення про метод Р. Декарта. Монадологія Г. Лейбніця.

4.3. Основні ідеї філософії Просвітництва.

Соціальна філософія Просвітництва (людина-громадянин, теорії виникнення держави, суспільний договір Дж. Локка, природне право, правова держава, концепція розподілу влади Монтеск'є, народовладдя Ж.-Ж. Руссо). Прагнення у Просвітництві до свободи, рівності та братерства. Французький матеріалізм, концепція детермінізму.

Тема 5. Німецька класична філософія

5.1. Загальна характеристика німецької класичної філософії.

Раціоналізм німецької класичної філософії. Передумови виникнення та головні досягнення німецької класичної школи.

5.2. Гносеологічна концепція І. Канта.

Теорія пізнання І. Канта (апріорне – знання до досвіду та апостеріорне – знання на основі досвіду; пізнавальні здібності людини: розсудок, здатність судження, розум). Етичні погляди І. Канта (категоричний імператив).

5.3. Абсолютний ідеалізм Г. В. Ф. Гегеля.

Філософська система Г. В. Ф. Гегеля. Абсолютна ідея. Панлогізм. «Енциклопедія філософських наук». «Наука логіки». Суб'єктивний, об'єктивний та абсолютний дух у «Філософії духа». Розвиток діалектики Г. В. Ф. Гегелем.

5.4. *Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Виникнення марксизму.* Матеріалізм Л. Фейєрбаха. Критика релігії. Етичні погляди. Вплив ідей німецьких класиків на філософію марксизму. Розуміння К. Марксом розвитку суспільства (суспільно-економічні формації).

Тема 6. Сучасна світова філософія

6.1. Соціокультурні умови розвитку філософії ХХ – ХХІ ст.

Загальна характеристика розвитку сучасної філософії. Вплив соціокультурного, духовного стану в суспільстві, розвитку науки та техніки на філософію сучасності. Основні напрямки сучасної філософії.

6.2. Розвиток позитивістської традиції в сучасній філософії.

Позитивізм, неопозитивізм, постпозитивізм. Аналітична філософія (Б. Рассел, Л. Вітгенштейн). Логіко-лінгвістичний напрямок аналітичної філософії. Віденський гурток (М. Шлік). Філософія науки («критичний раціоналізм» К. Поппера, «дослідницькі програми» науки І. Лакатоса, методологічний релятивізм П. Фейєрабенда, історичний розвиток наукового знання у Т. Куна). Прагматизм (Ч. Пірс).

6.3. Антропологічна складова сучасної філософії.

Вплив «філософії волі», «філософії життя» на формування екзистенціально-антропологічної складової сучасної філософії. Екзистенціалізм (основні напрями та поняття). М. Гайдеггер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, А. Камю. «Сутність» та «існування» людини в екзистенціальній філософії. Філософія психоаналізу: вчення про несвідоме у психіці людини (З. Фройд, К. Юнг).

6.4. Ситуація постмодерну в сучасній філософії.

Герменевтика (основні поняття, проблема розуміння та інтерпретації). Г. Гадамер, П. Рікер. Феноменологія Е. Гуссерля (феноменологічна редукція, інтенціональність). Структуралізм та постструктуралізм. «Ситуація постмодерну». Концепція смерті суб'єкта: М. Фуко, Р. Барт. «Деконструкція» Жака Дерріда. Дискурсивний світ навколо нас. «Симулякр» Жана Бодріяра. Гіпертекст. Політизація науки та знання.

Тема 7. Традиції вітчизняної філософської думки

7.1. Джерела розвитку вітчизняної філософії.

Місце вітчизняної філософії у світовій філософії. Періодизація історії вітчизняної філософії. Філософія Київської Русі. Філософія у братських школах (Острозький культурно-освітній центр). Діяльність Києво-Могилянської академії (Ф. Прокопович).

7.2. Кордоцентризм як парадигма української філософії.

Філософія Г. Сковороди (дві натури, три світи). Філософські ідеї П. Юркевича. Кордоцентризм в українській філософії.

7.3. Особливості розвитку вітчизняної філософії ХХ – ХХІ ст.

Київська школа екзистенційної філософії. Загальні тенденції розвитку сучасної вітчизняної філософії в єдності з розвитком наукового знання (В. Вернадський та ін.). Д. Чижевський – історик української філософії.

Змістовий модуль 2. Теоретична і практична філософія

Тема 8. Філософія буття (метафізика й онтологія)

8.1. Основні онтологічні проблеми.

Метафізика та онтологія як концепції буття. Буття як філософська категорія.

8.2. Історико-філософські концептуалізації буття.

Філософські концепції буття. Проблеми буття в історико-філософському окресленні. Основні складові буття. Онтологічна будова світу за сучасною наукою. Підстави існування світу. Виділення сфер буття в історії філософії та сучасній онтології. Основні онтологічні філософські категорії.

8.3. Простір і час.

Простір та час: їх характеристики, субстанціальна та реляційна концепції.

8.4. Філософія про рух та причинність.

Філософське поняття руху. Причинність у філософському розумінні світу.

Тема 9. Пізнання як предмет філософського аналізу (гносеологія та епістемологія)

9.1. Виникнення і природа свідомості. Сутність психічного.

Свідомість як духовне життя і найвищий рівень психічної активності (основні філософські концепції походження свідомості). Основні властивості і функції свідомості. Свідомість і самосвідомість.

9.2. Свідомість та мислення. Свідомість і мова. Свідомість як умова відтворення людської культури.

Свідомість і мислення. Проблема несвідомого. Філософія про генезу свідомості. Історико-філософське розуміння свідомості. Концепції свідомості та її структура. Компоненти та рівні свідомості.

9.3. Основні гносеологічні проблеми. Сутність та структура пізнавального процесу.

Психофізична проблема та теорія пізнання. Інтерпретація психофізичної проблеми в інформатиці та комп'ютерних науках. Пізнання як предмет філософського аналізу. Основні підходи, принципи та концепції сучасної гносеології. Основні гносеологічні проблеми. Агностицизм. Сутність та структура пізнавального процесу. Чуттєві, раціональні та інтуїтивні аспекти та компоненти процесу пізнання.

9.4. Істина та її критерії.

Проблема істини та її критерії. Види істини (абсолютна, відносна, кореспондентська, когерентна, конвенціональна, прагматична). Практика у процесі пізнання. Наука як основа буття сучасної (техногенної) цивілізації.

Тема 10. Соціальна філософія

10.1. Визначення суспільства, суспільні відносини та структура суспільства.

Філософський аналіз суспільства. Специфіка суспільних законів і соціального пізнання. Основні сфери суспільного життя. Суспільні відносини та соціальна

структура суспільства. Соціальна нерівність. Соціальний статус.

10.2. Історико-філософські концепції суспільства. Сутність та критерії суспільного прогресу.

Основні філософські концепції розуміння суспільства. Роль потреб та інтересів у формуванні суспільних відносин. Сутність та критерії суспільного прогресу. Теоретичні моделі суспільства. Потреби та інтереси як онтологічний рівень суспільного життя.

10.3. Політичні та соціокультурні засади економіки.

Економіка в системі суспільних відносин. Економіка і політика. Економіка і культура. Філософське тлумачення економічних теорій. Гроші та фінанси у просторі економіки.

Тема 11. Філософія економіки та філософія грошей

11.1. Економіка як предмет вивчення філософії.

Економіка як предмет філософського аналізу. Проблемне поле, рівні концептуалізації та статус філософії економіки. Економічний детермінізм щодо розуміння суспільних відносин.

11.2. Технологічні, наукові, фінансові та соціальні засади економічного життя.

Суспільне виробництво. Праця. Власність та її філософське визначення. Технології. Наука як виробництво знань. Фінансова цивілізація. Феномен грошей. Дар, обмін та гроші: історико-філософські конотації.

11.3. Економічна культура. Моральні аспекти економічної діяльності.

Культурний детермінізм щодо інтерпретації суспільних відносин: Макс Вебер, Георг Зіммель. Мораль, культура та економіка. Релігійний чинник економічних перетворень.

11.4. Філософія грошей: предмет, концептуалізації, проблеми.

Філософія грошей: інституалізація, досягнення, проблеми. Гроші та сучасна цивілізація. Фінансовий капіталізм

Тема 12. Глобалізація та футурологія

12.1. Ідеологія глобалізму. Римський клуб та формування нового світогляду. Оптимістичні футурологічні концепції. Песимістичні футурологічні концепції. «Кінець історії» (Ф. Фукуяма) чи «Зіткнення цивілізацій» (С. Гантінгтон)

12.2. Інформаційні системи як технологія.

Поняття інформаційної системи. Матеріальне виробництво та інформаційні технології. Поняття інформаційного суспільства. Співвідношення інформаційних систем та інформаційних технологій. Роль та місце інформаційних технологій у сучасному суспільстві. Феномен інформатизації й комп'ютеризації.

Перелік практичних (семінарських) завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назва теми та завдання	Зміст
Тема 1. Завдання 1	Охарактеризуйте природу філософського знання. Визначте предмет філософії
Тема 2. Завдання 1	Доведіть або спростуйте, що західна цивілізація інспірована генієм Сократа, Платона і Арістотеля
Тема 3. Завдання 1	Дискурсивна гра “Утопія Т. Мора як передчуття ХХ століття”
Тема 4. Завдання 1	Дискусія: “Чому Модерн (сучасність) вважається реалізованим проєктом Просвітництва?”
Тема 5. Завдання 1 Завдання 2.	Чому внесок І. Канта у розвиток західної філософії позначається як “революційний”? Рольова гра: “Зустрілись Гегель і Шопенгауер”
Тема 6. Завдання 1	Дискурсивна гра: Чому людина не може задовольнятися виключно позитивістським світоглядом?
Тема 7. Завдання 1	Ментальна гра: “Шлях пізнання: європейський раціоналізм / ірраціоналізм versus український кордоцентризм”
Тема 8. Завдання 1	“Мозковий штурм”: Як пов’язати дуалізм Декарта із специфікою соціально-гуманітарного знання?
Тема 9. Завдання 1	Доведіть або спростуйте тезу: «Філософія інформації – це методологія інформаційної науки»
Тема 10. Завдання 1	Дискусія: «Як переконатися в існуванні несвідомого?»
Тема 11. Завдання 1	Дебати та рольова гра: Що таке економічне суспільство? Зіграйте ролі “номіналістів” і “реалістів” у сучасному політичному театрі, в якому гроші на 1 місці.
Тема 12. Завдання 1	Футурологічна гра: Чи технічний прогрес врятує людство? Чи може біотехнології перевизначать людину і призведуть до постгуманізму?

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
Теми 1 – 12	Вивчення лекційного / теоретичного матеріалу. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою
Теми 1 – 12	Підготовка до семінарських занять (участь у дискусії, полеміці, дебатах)
Теми 1 – 12	Підготовка аналітичних повідомлень (презентацій)
Підготовка та презентація есе (теми 1 – 12)	Створення тексту есе за запропонованими темами та його презентація у вигляді публічної промови
Теми 1 – 12	Підготовка до експрес-опитування за попередніми темами
Теми 1 – 12	Підготовка до підсумкової письмової контрольної роботи

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для набуття визначених програмних результатів навчання та активізації освітнього процесу викладання навчальної дисципліни передбачає застосування таких методів, як:

Словесні (академічні лекції (теми 1–3; 5; 8; 9; 10), проблемна лекція (теми 4; 6; 11), лекція-діалог (тема 7), лекція-провокація (тема 12)).

Наочні (демонстрація (теми 1 – 12)).

Практичні (практична робота (теми 1 – 12), презентація есе (теми 8–12), дискурс-аналіз (тема 11)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю «екзамен» (іспит):

максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів;

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувачів вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни «Філософія» використовується *поточний та семестровий контроль*:

Поточний контроль:

- презентація аналітичних доповідей (16 балів);
- письмова контрольна робота (12 балів);
- есе (12 балів);
- експрес-опитування (20 балів).

Семестровий контроль: екзамен (40 балів).

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»
Освітньо-професійна програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Семестр I
Навчальна дисципліна «Філософія»

Екзаменаційний білет № 1

Завдання 1 (стереотипне, 6 балів)

Заповніть таблицю, в якій би встановлювалась відповідність між класичними філософськими працями та їх авторами – **праці**: «Сума теології», «Місто сонця», «Феноменологія духа», «Новий органон», «Монадологія», «Німецька ідеологія», «Про дух законів», «Логіко-філософський трактат», «Метафізика», «Левіафан», «Критика чистого розуму», «Так казав Заратустра»; **автори**: Т. Аквінський, Арістотель, Ф. Бекон, Л. Вітгенштейн, Г.-В.-Ф. Гегель, Т. Гоббс, Ж. Дерріда, Т. Кампанелла, І. Кант, Дж. Локк, Г. Ляйбніц, К. Маркс, Ш.-Л.Монтеск'є, Ф. Ніцше.

Праці	Автори

Завдання 2 (стереотипне, 5 балів)

Хто з цих філософів НЕ належить до позитивістської течії у філософії:

А. Бергсон, Л. Вітгенштейн, Г.-В.-Ф. Гегель, Е. Гуссерль, Ф. Енгельс, І. Кант, О. Конт, С. К'єркегор, Е. Мах, Ф. Ніцше, Ж.-П. Сартр, Г. Спенсер, Б. Спіноза, М. Шлік, Артур Шопенгауер.

Завдання 3 (стереотипне, 5 балів)

Вкажіть мислителів, філософія котрих базувалась на наступних ключових концептах: «воля»; «екзистенція»; «наукова парадигма»; «мислю – отже існую»; «лібідо»; «відчуження»; «tabula rasa»; «архетип»; «людина є міра всіх речей»; «Бог помер».

Завдання 4 (діагностичне), 12 балів

Концепт «соціального статусу» характеризує номінальні чи рангові показники соціальної диференціації? Чи залишається освіта у «постсучасному» світі чинником соціальної стратифікації?

Завдання 5 (евристичне), 12 балів

Філософія – це універсальна теоретична рефлексія про світ навколо нас. Тож, чи погоджуєтесь Ви з рефреном філософії Просвітництва – «Ідеї правлять світом»? Чи може Ви є апологетом Ф. Ніцше – «Любов і голод правлять світом»? Чи як homo economicus розспівуєте: «Money makes the world go around»?

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії протокол №_____від «___»_____20_р.

Екзаменатор

к.політ.н. Дмитро КОРОТКОВ

Зав. кафедри

д.філос.н., проф. Олег КУЗЬ

Критерії оцінювання

Кожен екзаменаційний білет складається з 5-х завдань (завдання 1–3 – стереотипного рівня; завдання 4 – діагностичного та завдання 5 – евристичного рівнів).

Відповідно до компетентнісного підходу екзаменаційні білети мають три рівні:

- 1) стереотипний (запам'ятовування та відтворення знань);
- 2) діагностичний (практичне застосування знань);
- 3) евристичний (створення нового знання).

Кожний рівень завдань оцінюється окремо, а загальна оцінка підраховується як сума оцінок за кожне завдання. Кількісний показник (бал) встановлюється залежно від ступеня виконання завдання. Максимальний бал за іспит – 40.

Завдання 1–3 стереотипного рівня подано у вигляді різноманітних тестових завдань на відтворення здобутих знань та містить 32 точки оцінювання, кожна правильна відповідь – 0,5 бали; максимальна кількість балів – 16.

Завдання 4 діагностичного рівня є відкритим питанням, що вимагає демонстрації навичок застосування отриманих знань. Максимальна кількість балів – 12.

Завдання 5 евристичного рівня є відкритим проблемним питанням, що потребує систематизованої, раціонально обґрунтованої, аргументованої відповіді та має на меті демонстрацію навичок щодо створення нового знання. Максимальна кількість балів – 12.

Система оцінювання діагностичного та евристичного завдань

Ступінь виконання	Бал
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний / практичний матеріал у повному обсязі	12
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	11
Відповідь в цілому аргументована, відтворює самостійність мислення, але бракує систематизації. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	10
Відповідь в цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	9
Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	8
Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	7
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	6
При відповіді на питання допущено суттєві помилки, які впливають на зміст; самостійність мислення виявлена лише частково	5
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення здобувача з проблематикою питання; самостійність мислення та висновки відсутні	4
Відповідь виявляє практичну відсутність у здобувача самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні / практичні висновки відсутня	3
Відповідь не виявляє самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні / практичні висновки відсутня; стереотипні знання не відтворено	2
Відповідь фактично не має перетину зі змістом питання	1

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Філософія: навчальний посібник / О. М. Кузь, В. Ф. Чешко, І. В. Жеребятнікова [та ін.]; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 271 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23349>

Додаткова

2. Актуальні проблеми філософії ХХ – ХХІ століть: навчальний посібник / І. В. Карівець, В. Л. Петрушенко, С. М. Повторева та ін., ред.: І. В. Карівець; Національний університет «Львівська політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2021. 239 с.

3. Коннова Н. О., Кузь О. М., Чешко В. Ф. Трансбіополітичний хронотоп технологічної цивілізації: біо- і геополітичні конотації міжнародних відносин. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. Дніпро, 2022. Том 5. № 2. С. 142–150. DOI: <https://doi.org/10.15421/342229>

4. Коннова Н. О., Кузь О. М., Чешко В. Ф. Механізм трансбіополітичного переходу у геополітиці. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. Дніпро, 2022. Т. 14. № 2. С. 119–129. DOI: <https://doi.org/10.15421/352230>

5. Коннова Н. О., Коротков Д. С., Кузь О. М. Неефективність управлінських рішень як наслідок конфлікту цінностей і норм. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. Дніпро, 2023. № 6(1). С. 41–48. <https://doi.org/10.15421/342306>

6. Кузь О. М., Чешко В. Ф. Трансбіополітика: онтологія та метатеорія керованої еволюції. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. Дніпро, 2021. Том 4. № 1. С. 84–94. DOI: <https://doi.org/10.15421/342110>

7. Лакс М. Метафізика: сучасний вступний курс / Пер. з англ. М. Симчич, Є. Поляков; 2-е вид. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2021. 608 с.

8. Петрушенко В. Л. Філософія. Вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії: навчальний посібник / Віктор Петрушенко; Нац. ун-т «Львів. політехніка». 2-ге вид., випр. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2019. 594 с.

9. Філософія: терміни, поняття: Навчальний енциклопедичний словник / за наук. ред. д.філос.н., проф. В. Л. Петрушенка. Львів: Новий світ-2000, 2020. 506 с.

10. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія / Пер. з нім. Вахтанга Кебуладзе; 2-е вид. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2019. 536 с.

Інформаційні ресурси

11. Бібліотека ім. В. Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
12. Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. Офіційний сайт: <https://filosof.com.ua/>
13. Найвидатніші філософи світу та України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html>.